

Nejvyšší soud

prostřednictvím

Okresního soudu
ve Svitavách

ke sp. zn. 1 T 94/2018

Obviněná M. A. (dříve D.) – dovolání

Podle § 265d odst. 1 písm. a) trestního řádu a ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 trestního řádu podávám v neprospěch obviněné M. A. (dříve D.),

d o v o l á n í

proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 30.5.2019 sp. zn. 14 To 264/2018, kterým byl podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu na podkladě odvolání obviněné v celém rozsahu zrušen rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 1.8.2018 sp. zn. 1 T 94/2018 a nově bylo rozhodnuto tak, že se obviněná podle § 226 písm. b) trestního řádu zprošťuje podané obžaloby,

a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

O d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 1.8.2018 sp. zn. 1 T 94/2018 byla obviněná M. A. uznána vinnou jednak zločinem týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. d) trestního zákoníku, jednak přečinem ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku. Těchto trestných činů se měla dopustit tím, že

„nejméně od měsíce září 2013 do 17.5.2017 v místě tehdejšího společného bydliště v domě čp. * v obci K., okr. S., psychicky týrala svoji nezl. dceru XY, svěřenou rozhodnutím Okresního soudu Svitavy ze dne 6.10.2016 pod č. j. 0 P 79/2011 - 14.03.2017 pod č. j. 23 Co 45/2012-548, které nabylo právní moci dne 9.5.2017 do péče svého otce P. D., trvale bytem V. *, N. M. n. M., a to takovým způsobem, že s nezletilou dcerou manipulovala, vytvářela si k ní příliš pevnou až symbiotickou vazbu (duševní připoutání až vzájemné splynutí malého dítěte s matkou) a negativně ji ovlivňovala vůči jejímu otci, který se mohl asi jeden rok s dcerou od 25.6.2014 stýkat jen za účasti osoby v Krizovém centru ve S., přičemž patologická

fixace matky na nezletilou poškozovala její citový vývoj, což vedlo k hospitalizaci nezletilé ve Š. od 18.5. do 14.6.2017 z důvodu jejího špatného psychického stavu, kdy vyhrožovala sebepoškozením v případě předání do péče otce, načež toto dlouhodobé jednání M. D. mělo za následek výrazně záporný a odmítavý vztah nezletilé ke svému otci s projevy označované jako „syndrom zavrženého rodiče“, načež nesprávné výchovné působení matky vedlo k ohrožení psychosociálního vývoje v důležitých aspektech osobnostního rozvoje nezletilé a k jejímu disharmonickému vývoji s narušením emocí a citů, přičemž psychosociální vývoj nezletilé probíhal ve výše označené době nevyváženě a byl přímým důsledkem v minulosti prožitých nejistot, úzkostí a traumat nezletilé, jejíž duševní i společenský vývoj byl chováním matky trvale poškozen“.

Za popsanou trestnou činnost byl obviněný podle § 198 odst. 2 trestního zákoníku, za užití § 43 odst. 1 trestního zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v délce trvání dvou roků. Postupem podle § 228 odst. 1 trestního řádu a § 229 odst. 1 a 2 trestního řádu bylo rozhodnuto o vznesených nárocích na náhradu nemajetkové újmy.

Z podnětu odvolání obviněné Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 21.11.2018 sp. zn. 14 To 264/2018 rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 trestního řádu nově rozhodl tak, že obviněnou podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obžaloby, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Podle § 229 odst. 3 trestního řádu poškozenou nezletilou XY, zastoupenou otcem P. D. a P. D. odkázal s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Odvolání poškozených byla podle § 256 trestního řádu zamítnuta.

Na podkladě předchozího dovolání podaného v neprospěch obviněné byl tento rozsudek krajského soudu podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu zrušen usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2019 sp. zn. 6 Tdo 239/2019 a tomuto soudu bylo podle § 265l odst. 1 trestního řádu přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

V rámci nového odvolacího řízení na podkladě původních odvolání obviněné a poškozených rozhodl Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích nyní napadeným rozsudkem ze dne 30.5.2019 sp. zn. 14 To 264/2018 tak, že z podnětu odvolání obviněné podle § 258 odst. 1 písm. b), d) trestního řádu rozsudek soudu prvního stupně zrušil. Sám ve věci poté podle § 259 odst. 3 trestního řádu znovu rozhodl tak, že obviněnou podle § 226 písm. b) trestního řádu opětovně zprostil podané obžaloby, v níž bylo jednání obviněné vymezeno shodně jako v rozsudku soudu prvního stupně. V návaznosti na to bylo podle § 229 odst. 3 trestního řádu rozhodnuto o uplatněných nárocích na náhradu nemajetkové újmy. Odvolání poškozených byla postupem podle § 256 trestního řádu zamítnuta jako nedůvodná.

V odůvodnění svého rozhodnutí odvolací soud shrnul, že rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 6.10.2016 č. j. 0 P 79/2014-472 byla nezletilá svěřena do péče otce, přičemž tento rozsudek byl potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 14.3.2017

č. j. 23 Co 45/2017-548. Ze zprávy Orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu N. M. n. M. ze dne 23.2.2018 vyplynulo, že prostředí u otce je kvalitní a bezpečné, bez zjištěných nedostatků, nezletilá je spokojená. Zájem dítěte byl tedy podle krajského soudu naplněn. Na okraj připomněl, že situace, kdy jeden z rodičů manipuluje dítě vůči druhému z rodičů, nejsou nikterak výjimečné a jsou i v jiných případech řešeny v rámci opatrovnického řízení, případně za pomoci psychologů nebo orgánů sociální ochrany mládeže, výjimečně pomocí trestního práva. Odvolací soud pak k důkazu provedl i obsah spisu Charity M. T., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi „Šance pro rodinu“, z jehož obsahu zjistil, že od listopadu 2011 do července 2014 se sociální pracovníci účastnili v řadě případů asistencí při předávání nezletilé XY otci, přičemž podrobně popsali každý jednotlivý úkon, jehož byli přítomni, stejně tak popsali spolupráci s obžalovanou v jejím průběhu i informace, kterých se jim dostalo, byli přítomni některým incidentům mezi obviněnou a P. D., které souvisely s předávkou nezletilé, ale i nevhodnému a hrubému chování P. D. nejen vůči obviněné, ale i její matce, přičemž tomuto hrubému přístupu byla přítomna i nezletilá XY. Dále odvolací soud konstatoval skutečnosti, které vyplynuly ze závěrečné zprávy o poskytování aktivizačních služeb ze dne 22.7.2014, kdy komunikace s P. D. byla ze začátku dobrá, ale pak se to zhoršilo a on další spolupráci odmítl. Asistence u předávání nezletilé byla pokaždé jiná, občas předávání proběhlo v klidu, jindy nechtěla nezletilá XY odjet, odmítala sednout do auta, ale pak nasedla s donucením, na některá setkání neodjela vůbec. Otec se s matkou spíše nebavil, ani ji nepozdravil, došlo také k menšímu slovnímu napadení, když nezletilá XY odjela k otci na víkend, skoro pokaždé přijela velmi rozrušená a nemluvila, v noci se pomočovala.

Krajský soud provedl doplnění dokazování i o další listiny, a to usnesení Okresního soudu v Náchodě ze dne 20.12.2018 č. j. 0 P 243/2017-844 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31.1.2019 č. j. 21 Co 23/2019-860, jímž byl zamítnut návrh matky na zrušení předběžného opatření nařízeného usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 29.3.2018 č. j. 0 P 243/2017-741 a bylo stanoveno, že matka je povinna zdržet se veškerého styku s nezletilou, vyjma styku v Centru sociální pomoci a služeb, o. p. s., Manželská a rodinná poradna v N., který bude probíhat za přítomnosti odborného pracovníka.

Odvolací soud dále poukázal na skutečnost, že týráním se podle judikatury rozumí zlé nakládání s osobou blízkou žijící s pachatelem ve společném obydlí, které se vyznačuje vyšším stupněm hrubosti, necitelnosti a též určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří, přičemž vyšší stupeň hrubosti a bezcitnosti je požadavek, který se vztahuje k jednání pachatele jako celku. Takové jednání však ze strany obviněné prokázáno nebylo, neboť ta se o nezletilou starala velmi pečlivě. Samotné navázání pevné až symbiotické vazby jednoho z rodičů vůči dítěti nelze podle odvolacího soudu řešit v trestním řízení. Odvolací soud uvedl, že v průběhu řízení nebylo jednoznačně prokázáno zavinění obžalované ve vztahu k danému následku, když i znalkyně z oboru školství a kultury, odvětví psychologie dětí a dospělých při hlavním líčení před okresním soudem uvedla, že syndrom zavrženého rodiče je termín v odborné terminologii a nejde o diagnózu. Uzavřel proto, že po doplněném dokazování v kontextu s vyhodnocením dosud provedených důkazů jednání obžalované po objektivní, ale i subjektivní stránce

nenaplnuje skutkovou podstatu (ani) zločinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. d) trestního zákoníku.

Pokud jde o přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku, nebylo podle názoru odvolacího soudu též dostatečným způsobem prokázáno, že by obviněná porušila povinnost o dítě pečovat či jinou povinnost vyplývající z rodičovské odpovědnosti, a nedošlo tak k naplnění ani těchto zákonných znaků dané skutkové podstaty. Konstatoval, že jednání matky nebylo vedeno cíleně ohrožit rozumový, mravní ani citový vývoj dítěte, nečinila tak rozhodně úmyslně, ani nebyla srozuměna s případným následkem a nečinila tak ani vědomě nedbale, ale proto, že se snažila své dítě do jisté míry chránit, a protože mezi ní a nezletilou XY byla silná citová vazba, kterou však nelze kriminalizovat, nelze v jejím jednání spatřovat ani úmysl ani nedbalé jednání ve snaze poškodit nezletilou v rovině umožnění jejího kontaktu s otcem.

S výše uvedeným právním závěrem odvolacího soudu se však nelze ztotožnit.

Co se týká přečinu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 trestního zákoníku, toho se dopustí ten, kdo byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti [odst. 1 písm. d)], a pokračuje v páchání takového činu po delší dobu [odst. 3 písm. b)].

Objektem trestného činu ohrožování výchovy dítěte je zájem na řádné výchově dětí, která má být vedena v souladu se zásadami morálky občanské společnosti tak, aby byl zaručen jejich řádný rozumový, mravní a citový vývoj. Péče o dítě patří k nejdůležitějším povinnostem rodičů ve vztahu k dítěti vedle ostatních povinností vyplývajících z rodičovské péče. V § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném do 31.12.2013 (dále jen „zákon o rodině“), byla jako nejvýznamnější oprávnění i povinnost rodiče vymezena tak, že vedle zdraví dítěte zahrnovala i péči o jeho všestranný tělesný, rozumový, mravní i citový vývoj. Zákon ji tedy chápal široce tak, aby zahrnovala zajištění všech nejen základních, ale se zřetelem na harmonický vývoj dítěte i dalších významných potřeb. Při výkonu uvedených povinností jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. O závažné porušení povinnosti pečovat o dítě jde tehdy, když osoba, která tuto povinnost má, ji závažným způsobem poruší, což svědčí o tom, že uvedený znak není naplněn porušením každé povinnosti pečovat o dítě, ale jen takovým, které lze označit za závažné porušení (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1953-1957).

Podle aktuální právní úpravy účinné od 1.1.2014 rodičovská odpovědnost podle § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „občanský zákoník“) zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování

a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Podle § 888 občanského zákoníku dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat. Ustanovení § 889 občanského zákoníku potom stanoví, že rodič, který má dítě v péči, a druhý rodič se musejí zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo co výchovu dítěte ztěžuje. Brání-li rodič, který má dítě v péči, bezdůvodně trvale či opakovaně druhému rodiči ve styku s dítětem, je takové chování důvodem pro nové rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči.

Je zřejmé, že obviněné není kladeno za vinu, že by nevykonávala řádně svou rodičovskou odpovědnost v oblasti tělesné, či že by zanedbávala zdravotní stránku péče o nezletilou. Je však nepochybné, že svým jednáním porušila povinnosti rodiče vyplývající z výše uvedených ustanovení občanského zákoníku, čímž ohrozila citový, psychický a morální vývoj nezletilé, neboť v ní zcela cíleně na základě lživých a manipulativních informací vytvářela neodůvodněný negativní postoj k druhému rodiči, oddělovala ji od druhého rodiče, bránila jí ve styku s ním, a v konečném důsledku její chování ohrozilo zdárný psychosociální vývoj nezletilé.

V této souvislosti je třeba zmínit, že obviněná podstatným způsobem zasáhla do práva poškozené na styk s jejím otcem, přičemž takového výsledku i zcela zjevně dosáhnout chtěla. Možnosti obžalobou navrhovaného právního posouzení si byl přitom krajský soud zjevně vědom, pokud v této souvislosti zmínil též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 67/2016, jímž bylo odmítnuto dovolání obviněného uznaného vinným týměž přečinem za skutkově srovnatelných okolností. Pokud odvolací soud poukazuje na podporu svého závěru na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 3 Tdo 420/2015, pak přehlédl podstatné odlišnosti nyní projednávané kauzy. Ve výše zmíněné věci šlo totiž především o pochybení při provádění a hodnocení důkazů, kdy se soudy dostaly zejména do kolize se zásadou bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 trestního řádu) a dále nezhodnotily významný podíl otce spočívající v zavrženíhodném jednání vůči matce nezletilého. V nyní projednávané věci nic takového prokázáno nebylo, k eskalaci vztahů mezi rodiči docházelo až v důsledku jednání obviněné, která otcí odmítala řádně umožnit styk s dítětem (za což jí ostatně byly ukládány i pokuty v rámci civilního řízení) a otec následně až na takto vypjatou situaci reagoval ne vždy adekvátně. Naprosto nepodložený je potom argument odvolacího soudu, že v souladu s výše uvedeným rozhodnutím Nejvyššího soudu nelze v dané věci konstatovat překročení rámce obvyklého narušení rodinných vztahů a rodinných vazeb, neboť je zřejmé, že rodinné vazby již byly rozpadlé, protože šlo o porozvodovou situaci mezi rodiči, na čemž měli podíl oba rodiče. Rozvod lze dozajista považovat za situaci, na které zpravidla mívají vinu oba partneři, avšak nelze tvrdit, že rozvodem dochází automaticky k rozpadu rodinných vazeb z pohledu nezletilého dítěte a ve vztahu k němu. Je to právě nezletilé dítě, které je třeba v rámci rozvodu a po něm co nejvíce šetřit a dbát na jeho práva, přičemž z hlediska jeho dalšího vývoje je žádoucí zachovat sociální vazby a kontakt s oběma rodiči. Jednáním obviněné však

k rozpadu těchto vazeb téměř došlo a situace se vystupňovala až takovým způsobem, že nezletilá byla svěřena do péče otce a s matkou je jí omezen styk.

Ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že obviněná svým jednáním narušila vývoj a sociální vazby nezletilé s rodinou otce takovým způsobem, který byl příčinou hospitalizace nezletilé ve Š. od 18.5. do 14.6.2017. Z důvodu jejího špatného psychického stavu, kdy vyhrožovala sebepoškozením v případě předání do péče otce, musela být nezletilá opakovaně znalecky zkoumána, hospitalizována a v konečném důsledku byla svěřena do péče otce (viz rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 6.10.2016 č. j. 0 P 79/2019-472). O vážnosti negativního vlivu obviněné na nezletilou svědčí to, že návrh matky na zrušení předběžného opatření nařízeného usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 29.3.2018, č. j. 0 P 243/2017-741 byl usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 20.12.2018 č. j. 0 P 243/2017-844 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31.1.2019 č. j. 21 Co 23/2019-860 zamítnut a bylo stanoveno, že matka je povinna zdržet se veškerého styku s nezletilou, vyjma styku v Centru sociální pomoci a služeb, o. p. s., Manželská a rodinná poradna v N., který probíhá za přítomnosti odborného pracovníka. Usnesením Okresního soudu v Náchodě ze dne 14.5.2019 č. j. 0 P 243/2017-881 byl u povoleného styku změněn termín na každý sudý týden v roce v neděli v době od 15:00 do 17:30 hodin.

Soud odvolací se původně při svém prvním rozhodování de facto ztotožnil se skutkovými závěry soudu prvního stupně v tom směru, že bylo prokázáno, že obviněná se svou dcerou dlouhodobě manipulovala, vytvářela si k ní příliš pevnou až symbiotickou vazbu (duševní připoutání až vzájemné splynutí malého dítěte s matkou) a negativně ji ovlivňovala vůči jejímu otci. Nyní však odvolací soud na základě fakticky nezměněné důkazní situace zjevně účelově dospěl k závěru, že z provedených důkazů nevyplývá, v čem měla manipulace ze strany matky spočívat a jakým způsobem ji měla negativně ovlivňovat vůči otci. Ačkoli je pravdou, že konkrétní způsoby manipulace ve skutkové větě nejsou přímo popsány, je z dokazování zjevné, že šlo o přesvědčování, dehonestování i vsugerování negativního obrazu otce nezletilé, dále pak o navozování až zstrašování mylnými představami o podmínkách při změně výchovného prostředí, kdy měl o výchovu nově pečovat otec, jakož i o nezdravé vychvalování a usurpování prostředí matky.

Nezbývá než opět zdůraznit, že právem každého dítěte je, pokud to objektivní okolnosti umožňují, styk s oběma rodiči. Budování pozitivních rodinných vztahů je důležité pro dítě nejen z pohledu jeho momentálního psychického komfortu, ale i z hlediska jeho budoucího psychického a sociálního vývoje. Obviněná si přitom počínala v hrubém rozporu s těmito požadavky stanovenými k ochraně dětí takovým způsobem, že objektivní stránku posuzovaného přečinu naplnila.

Z hlediska posuzování subjektivní stránky přečinu ohrožování výchovy dítěte se nelze ztotožnit s tvrzením odvolacího soudu, že obviněná svým jednáním nezletilou vědomě negativně neovlivňovala a nenarušovala její vývoj. Pokud by tomu tak skutečně nebylo, jistě by civilní soud nepřistoupil k tak radikálnímu omezení styku nezletilé s obviněnou. Jestliže odvolací soud k závěru o možné absenci zavinění na straně obviněné dospěl na základě výpovědi znalkyně PhDr. L. Č., která k dotazu obhájce objasňovala pojem „syndrom zavrženého rodiče“, a obecně uvedla, že „...nemusí to být cílené a systematické, dítě to vycítí i ze situace a chování“, pak je

nutné zdůraznit, že účelem znaleckého posudku ve smyslu § 105 trestního řádu je objasnění skutkových okolností na základě odborných znalostí v příslušném oboru (viz rozhodnutí č. 56/1965 Sb. rozh. tr.), znalci nepřísluší hodnotit výpovědi ani činit právní závěry, toto právo náleží toliko soudu. Z popisu skutku, tak jak byl obsažen ve výrokové části rozsudku soudu prvního stupně i soudu odvolacího, je potom zřejmé, že obviněná se zřetelem ke svému vzdělání a intelektu si musela být vědoma toho, že svým jednáním vytváří nezletilé negativní postoj k jejímu otci, což byl následek, který ostatně i zcela zjevně způsobit chtěla. S ohledem na další průběh událostí jí muselo být také zřejmé, že nezletilé tímto z psychického a citového hlediska může způsobit újmu (příkoří), což se ostatně stalo, když styk s otcem způsoboval nezletilé v důsledku manipulace obviněné značné psychické i psychosomatické obtíže. Toliko pro dokreslení lze uvést, že výše uvedená citace znalkyně byla z její výpovědi odvolacím soudem vytržena z celkového kontextu, když se znalkyně nejprve zabývala obecně výkladem pojmu „syndrom zavrženého rodiče“ avšak bezprostředně v další části své výpovědi konkrétně k obviněné uvedla, že matka byla k tomuto syndromu vyšetřována lékaři a složka vědomá a účelová tam určitě je.

Trestný čin je přitom podle § 15 odst. 1 trestního zákoníku spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem (úmysl přímý), nebo b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý). Podle § 15 odst. 2 trestního zákoníku se srozuměním rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.

Trestného činu ohrožování výchovy dítěte se lze dopustit i jednáním nedbalostním. Trestný čin je podle § 16 odst. 1 trestního zákoníku spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Obviněná si počínala zcela cíleně, když v dceři vzbuzovala negativní pocity vůči jejímu otci a cíleně tyto negativní emoce utvrzovala. Takovým jednáním přitom nejenže sledovala nedovolený záměr omezit či vyloučit styk otce s nezletilou, ale musela si být nutně vědoma, že tím v psychosociální sféře nezletilé vyvolá negativní následky. Subjektivní stránka žalovaného přečinu ohrožování výchovy dítěte ve formě úmyslu nepřímého v daném případě tak naplněna byla, neboť obviněná musela vědět, že svým jednáním může ovlivnit velmi negativním směrem vývoj své dcery a pro případ, že se tak stane, byla s tím srozuměna. Odvolací soud proto pochybil, pokud uzavřel, že některá její jednání nebyla rodičovsky příliš vhodná, avšak nelze v nich spatřovat ani nedbalostní formu zavinění.

Co se týče trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1 trestního zákoníku, toho se dopustí ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově a podle odstavce 2 písm. d) téhož ustanovení páchá-li takový čin po delší dobu.

V případě nezletilé XY bylo jasně prokázáno, že byl narušen její morální, sociální a psychický vývoj, a že kvůli působení matky vnímala styk s otcem a jeho částí rodiny zcela bezdůvodně jako těžké příkoří, a to až do takové míry, že v důsledku možnosti sebepoškození (plynoucím z odmítání vidiny soužití s otcem) byla hospitalizovaná v psychiatrické léčebně.

Nezletilá byla vystavena opakovanému znaleckému zkoumání, styk s otcem probíhal pouze omezeně a v krizovém centru a její negativní postoj k otci nabyl až takové intenzity, že musela být hospitalizovaná v psychiatrické léčebně ve věku osmi let, a to právě v důsledku vlivu a manipulace obviněné, která byla dlouhodobá, cílená a obviněná v ní pokračovala po dobu několika let. Obviněná tak činila i přesto, že viděla, jaké následky tím vlastní dceři způsobuje a že snižuje kvalitu života nezletilé. V této manipulaci ostatně matka nepřestala ani poté, co byla nezletilá svěřena do péče otce a tato okolnost byla příčinou, proč i styk matky s nezletilou musí být do současné doby asistovaný za dohledu příslušných orgánů.

Znak týrání je stávající judikaturou vymezen jako zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří. Zlé nakládání se přitom může odehrávat jak v rovině fyzické, tak i v rovině psychické. Nyní předkládaná věc je do jisté míry specifická v tom, že jednání obviněné se primárně nemuselo poškozené jevit jako těžké příkoří, avšak takový pocit těžkého příkoří byl u poškozené vyvolán sekundárně v případě realizace styku nezletilé s jejím otcem. Ono těžké příkoří tak bylo v daném případě v podstatě nástrojem, jímž chtěla obviněná dosáhnout svého nedovoleného cíle, jímž bylo vyloučení otce ze styku s nezletilou. Vzhledem k těmto specifickým okolnostem lze z hlediska nastalých důsledků pro psychiku poškozené považovat za zlé nakládání i takové jednání, kdy jeden z rodičů za účelem prosazení vlastního zájmu a současně poškození zájmu rodiče druhého působí na dítě svěřené mu do péče takovým způsobem, že u něj cíleně vyvolává nenávist vůči druhému rodiči, kterého mělo dítě původně rádo a mělo s ním bezproblémový vztah do té míry, že tak způsobí u dítěte těžké narušení morálního, sociálního a psychického vývoje poškozené vedoucího až ke snahám po sebepoškození a nucené hospitalizaci. I takto nastolený stav, byť poškozená si jej uvědomovala postupně, je přitom namísto považovat za stav psychické trýzně a těžkého příkoří, tedy stav odpovídající vymezenému pojmu týrání. Konkrétnější vymezení takové specifické formy týrání lze přitom považovat za potřebné i z hlediska usměrnění další aplikační praxe.

Na základě uvedených důvodů bylo namísto ve shodě s rozsudkem soudu prvního stupně posoudit jednání obviněné jednak jako zločin týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, 2 písm. d) trestního zákoníku, jednak jako přečin ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d), odst. 3 písm. b) trestního zákoníku. Odvolací Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích tedy jednání obviněné nesprávně právně posoudil, pokud došel k závěru, že obviněná svým jednáním znaky uvedených trestných činů nenaplnila, a rozhodl proto zprošťujícím výrokem podle § 226 písm. b) trestního řádu. Své rozhodnutí tak odvolací soud zatížil vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.

S ohledem na popsané skutečnosti

n a v r h u j i,

aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. b) trestního řádu:

1. podle § 265k odst. 1, 2 trestního řádu za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 trestního řádu zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 30.5.2019 sp. zn. 14 To 264/2018, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
2. a dále postupoval podle § 265l odst. 1 trestního řádu a přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Pokud by Nejvyšší soud shledal, že v posuzované věci je nutno rozhodnout jiným než navrhovaným způsobem, vyjadřuji i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) trestního řádu].

Brno 1.8.2019

otisk úředního razítka

JUDr. Pavel Zeman
nejvyšší státní zástupce